

Töö nr **22004434**

Energiamajanduse arengukava aastani 2035 Natura hindamise aruanne

KSH LISA 2

Tartu 2024

Kaile Eschbaum | Natura hindamise ekspert

Sisukord

1. NATURA HINDAMINE	1
1.1. Natura eelhindamine	1
1.1.1. Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega	1
1.1.2. Informatsioon kavandatava tegevuse kohta ja mõjupiirkonda jäävate Natura alade kirjeldus	2
1.1.3. Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine Natura alade kaitse-eesmärkidele ..	3
1.1.4. Natura eelhindamise tulemus ja järeldused	11
1.2. Natura asjakohane hindamine	11
1.2.1. Mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku terviklikkusele ja kaitse-eesmärkide saavutamisele ning leevendavate meetmete kavandamine	11
1.2.2. Natura asjakohase hindamise tulemused	23

1. Natura hindamine

Natura 2000 on üleeuroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade ja kasvukohtade kaitse või vajadusel taastada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Natura 2000 loodusalad (LoA) ja linnualad (LiA) on moodustatud tuginedes Euroopa Nõukogu direktiividele 92/43/EMÜ (nn loodusdirektiiv) ja 2009/147/EÜ (nn linnudirektiiv).

Natura hindamine on menetlusprotsess, mida viiakse läbi vastavalt loodusdirektiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigetele 3 ja 4. Käesolevas töös tuginetakse hindamise läbiviimisel Euroopa Komisjoni juhendile „Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta“¹ ja juhendile "Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis"².

Strateegilise planeerimisdokumendi Natura hindamise peamine eesmärk on vältida ja vähendada kahjulikku mõju Natura alade terviklikkusele. Natura hindamise võimaliku ulatuse ja täpsusastme määrab ära strateegilise planeerimisdokumendi täpsusaste, st **Natura hindamise täpsusaste ja põhjalikkus peavad olema proportsionaalsed strateegilise planeerimisdokumendi sisuga**. Natura hindamise läbiviimine kõrgema tasandi strateegiliste planeerimisdokumentide (sh valdkonna arengukavad) puhul aitab välja selgitada kavandatavate tegevuste potentsiaalsed mõjud ja minimeerida võimalike konfliktide riski Natura ala võrgustikule ja kaitse-eesmärkidele üksikprojektide tasandil. Üldiste strateegiliste arengudokumentide Natura hindamine toimub küll projekti tasandi Natura hindamisega samade protseduuri etappide ja sammude alusel.

Natura hindamise läbiviimisel on arvestatud, et kõik hinnatavad ENMAK 2035 tegevused on kavandatud lähtudes arengukava eesmärkidest, mis omakorda lähtuvad Euroopa Liidu ning Eesti energia- ja kliimapoliitika eesmärkidest ja suundumustest aastani 2030 ja 2050 ning strateegiast „Eesti 2035“ ja selle tegevuskavast, kus on muuhulgas seatud vajalikuks muutuseks üleminek kliimanetraalsele energia tootmisele. ENMAK 2035 kõik tegevused on kavandatud lähtudes kliimanetraalsuse eesmärgist, sh kavandatavad tegevused aitavad kaasa energiatõhususele ja energiasäästule, fossiilsete energiaallikate kasutamise ja KHG heite vähendamisele jm ning seeläbi esineb ENMAK 2035 rakendamisel kaudne positiivne mõju looduskeskkonnale ja seeläbi ka Natura 2000 võrgustikule. ENMAK 2035 rakendamine ei ole vastuolus loodusdirektiivi ega linnudirektiivi põhimõtetega.

Järgnevalt viiakse ENMAK 2035 arengukavas kavandatud tegevustele läbi Natura eel- ja asjakohane hindamine.

1.1. Natura eelhindamine

1.1.1. Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega

ENMAK 2035 väljatöötamine ja rakendamine ei ole seotud ega vajalik ühegi Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekorraldamisega ning ei aita otseselt ega kaudselt kaasa alade kaitse-eesmärkide saavutamisele.

---

¹ Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta. Brüssel, 28.9.2021

² Kutsar, R.; Eschbaum, K. ja Aunapuu, A. 2019. [Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis](#). Tellija: Keskkonnaamet.

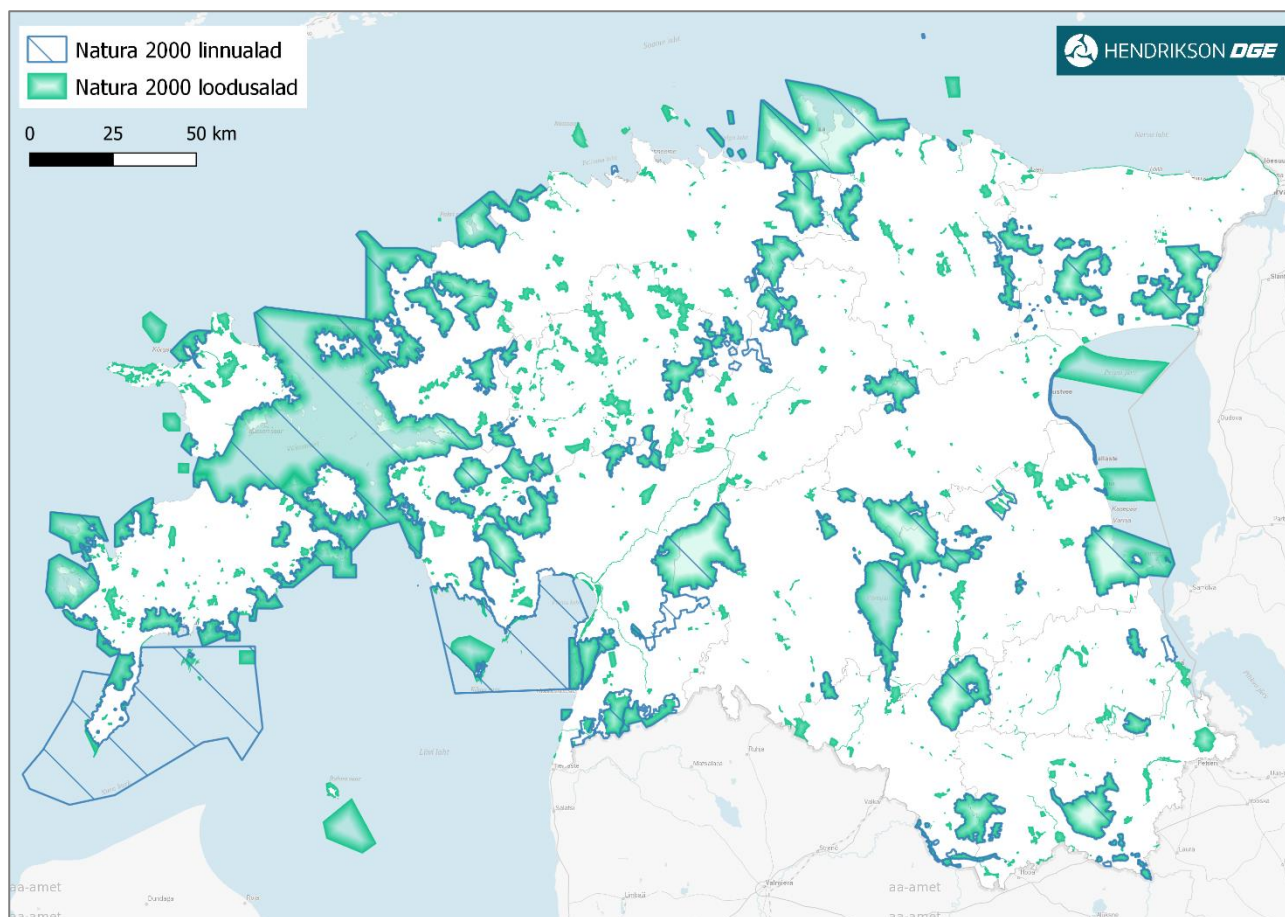
1.1.2. Informatsioon kavandatava tegevuse kohta ja mõjupiirkonda jäävate Natura alade kirjeldus

ENMAK 2035 koostamise eesmärgiks on ajakohastada kehtivas energiamajanduse arengukavas sisalduvad suundumused, eesmärgid ja tegevused ning kirjeldada Eesti energiamajanduse arenguvisioni, eesmäärke, kitsaskohti ning poliitikainstrumente kliimaneutraalse energia tootmise ja -tarbimise suunas liikumisel ja energiapuuduse tagamisel. ENMAK 2035 käsitleb täpsemalt järgmisi valdkondi: elektrivarustuse tagamine, gaasivarustuse tagamine ning kütte- ja jahutuse tagamine. Nimetatud valdkondade alamtegevused suunavad osadel juhtudel ka tegevusi, mis võivad olla seotud muutustega looduskeskkonnas ja edasistes etappides potentsiaalselt mõjutada Natura 2000 võrgustikku. Nimetatud valdkondadele viiakse läbi Natura eel- ja vajadusel ka asjakohane hindamine (ptk 1.1. ja 1.2). Lisaks käsitleb arengukava kavandatud alaeesmärkide ja poliitikainstrumentide täitmisel nn horisontaalseid tugiteemasid (õigusaktid, teadus- ja arendustegevus, innovatsioon, avaliku sektori eeskuju, rahvusvaheline koostöö, kriisideks valmisolek, digitaliseerimine ja andmehõive, kliimamõjude leevendamine, kliimakoormuse vähendamine, kutseoskuste parandamine). Need regulatiivsete ja korralduslikud tegevused, mis seostu ka Natura 2000 võrgustiku ega selle võimaliku mõjutamisega. Seetõttu ei ole tugitegevusi asjakohane Natura hindamises käsitleda. Ülevaate kogu kavandatavast tegevusest annab ENMAK 2035 eelnõu³. ENMAK 2035 on üleriigiline valdkondlik arengukava, mille potentsiaalne võimalik mõjuala on kogu Eesti territoorium (sh mereala).

Eesti Natura 2000 alade võrgustik on moodustatud 60 Euroopa Liidu loodusdirektiivis loetletud elupaigatüübi, 53 II lisse kuuluva looma- ja taimeliigi ning 129 linnudirektiivi I lisse loetletud linnuliigi ja rändlinnuliigi kaitseks. Eesti Natura 2000 võrgustikku kuulub 66 linnuala ja 541 loodusala kogupindalaga 14 859 km². Eesti maismaast kuulub Natura 2000 võrgustikku 19,4% ning merealast 18,7%. Natura 2000 võrgustiku paiknemist illustreerib järgnev joonis.

---

³ Energiamajanduse arengukava aastani 2035. Hindamise aluseks oli eelnõu 21.03.2024

Joonis 1-1 Eesti Natura 2000 võrgustik

Euroopa komisjonile viimasel aruandlusperioodil (2013–2018) esitatud andmetest selgub, et Eestis on soodsas seisundis elupaiku ca 57% (34 elupaika) ja ebasoodsas e ebapiisavas seisundis 37% (22 elupaika) ning 7% ehk neli elupaigatüüpi on ebasoodsas e halvas seisundis. Nendeks on vanad loodumetsad (9010*), soo-lehtmetsad (9080*), puisniidud (6530*) ja liigirikkad madalsood (7230). Teadmata seisundis elupaigatüüpe Eestis ei ole.⁴

Loodusdirektiivi liikidest on aastatel 2013–2018 Eestis hinnatud 56% (54 liiki) soodsas seisundis olevateks; ebasoodsas seisundis e ebapiisavas seisundis on 26% (25 liiki) ning ebasoodsas e halvas seisundis on 10% ehk 10 liiki. Lisaks on teadmata seisundiga liike 7% e 7 liiki.

Linnudirektiivi kohta on aruandlusperioodil 2013–2018 esitatud aruandes⁵ pesitsevate liikide populatsioonide lühi- ja pikaajalised trendid. Lühiajaline arvukuse trend on langev 36% (79 liiki) ja pikaajaliselt 48% (104 liiki) linnuliikidest. Stabiilses seisundis on lühiajaliselt 45% (97 liiki) ja pikaajaliselt 21% (46 liiki) pesitsevate lindude populatsioonidest. Tõusva arvukusega linnuliikide populatsioone on lühiajaliselt hinnatud 15% (33 liiki) ja pikaajaliselt 27% e (58 liiki) pesitsevatest linnuliikidest. Lisaks on liike, kelle arvukus on kõikuv või teadmata.

1.1.3. Tõenäoliselt ebasoodsate mõjude prognoosimine Natura alade kaitse-eesmärkidele

ENMAK 2035-ga kavandatu osas viiakse esmalt käesolevas peatükis läbi Natura eelhindamine, mis tuvastab arengukavaga kavandatu ja Natura 2000 võrgustiku alade omavahelise seose ning

⁴ <https://kliimaministeerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitse/looduskaitse/natura-2000>

⁵ **Article 12 National Summary Factsheet – Estonia.** This factsheet provides statistics presenting the main results from the Member State Article 12 report from the reporting period 2013 – 2018

prognoosib kas ja milliste kavandatavate tegevuste (poliitikainstrumentide) puhul on tõenäoline arengukava rakendamisega kaasnevate ebasoodsate mõjude teke ning on vajalik liikuda edasi asjakohase hindamise etappi. Mõju prognoos on esitatud Tabel 1-1.

Tabel 1-1 ENMAK 2035+ mõjude prognoosimine (värviliselt markeeritud tegevused, mille puhul tuleb jätkata asjakohase hindamisega)

Tegevus (poliitikainstrument)	Tegevuse lühikirjeldus	Mõju prognoosimine	Natura eelhindamise tulemus
3. ELEKTRIVARUSTUSE TAGAMINE			
3.1 Elektrienergia tarbimise juhtimise turule tuleku soodustamine	Tegevus on suunatud elektritarbimise juhtimisele, mille eesmärk on vähendada elektrienergia tarbijale; suurendada varustuskindluse taset; vähendada juhitavate võimsuste vajadust jne. Peamiselt hõlmab see tegevustena vastava tururaamistiku loomist, tariifisüsteemide ja sagedusturgude arendusi, paindlikkusteenuste osutamist.	Elektritarbimise juhtimisega kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi, mis ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid muutusi looduskeskkonnas. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
3.2 Elektrienergia salvestuse turule tuleku soodustamine	Põhitegevusteks turubarjäärade eemaldamine. Regulatiivsed muudatused ja garantiimehhanismi analüüs, aga ka salvestusseadmete rajamine.	Tegemist on valdavalt regulatiivsete ja korralduslike tegevustega (nt salvestust soosivate sätete kohaldamine Eesti õigusesse, õigusaktide muutmine, salvestuse mahtude mõõtmise reeglite sätestamine jm), millel puudub otsene seos looduskeskkonnaga, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus suunab aga ka konkreetsete arenduste elluviimist, nt salvestusseadmete rajamist, millel võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitlus Natura asjakohases hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.
3.3 Elektrisüsteemi toimimiseks vajalike juhitavate võimsuste olemasolu tagamine	Varustuskindluse normi täitmiseks vajalike tootmisvõimsuste tagamine, vajadusel võimsusmehhanismi (sh strateegilise reservi) rakendamine ja selleks vähempakkumise läbiviimine, tuumaenergia kasutuselevõtu analüüs ja tuumaenergia kasutuselevõtuga seonduva regulatsiooni loomine.	Tegemist on valdavalt regulatiivsete ja korralduslike tegevustega (nt analüüsid, regulatsioonide loomised jm), millel puudub otsene seos looduskeskkonnaga, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus suunab aga ka varustuskindluse normi tagamist läbi konkreetsete arenduste: tipukoormuste katmist nt läbi gaasi/vesiniku elektrijaamade; salvestusvõimsuste kasvatamist nt läbi pumphüdroakumulatsioonijaamade, akuparkide rajamise või tuumajaama rajamise. Rajataval taristul võib olla seos konkreetsete	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.

Tegevus (poliitikainstrument)	Tegevuse lühikirjeldus	Mõju prognoosimine	Natura eelhindamise tulemus
		Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohase hindamises.	
3.4 Ülekande- ja jaotusvõrgu taristu arendamine	Võrgu 10-aastased arengukavad jaotusvõrkude ja põhivõrgu poolt, võrgu arengukavades paindlikkuse kasutamine võrguinvesteeringute alternatiivina, võrgu arenduskohustuse laiendamine hajatootmisega, fikseeritud liitumistasu lahenduste analüüsimine, liitumisvõimsuste optimeerimine, kasutajasõbralikumad liitumistaotlused, võrguteenuste kvaliteedi tõstmine, hübriidohtudega toimetulek, merevõrgu arendus, EstLink 3, EstLat 4.	Kavandatavatel regulatiivsetel ja korralduslikel tegevustel (nt võrguteenuste kvaliteedi tõstmine, liitumistasudega seotud tegevused, loamenetlused jm) puudub otsene seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus suunab muuhulgas ka konkreetsete taristuobjektide kavandamist: Nt täiendavad merevõrgu välisühendused ESTLINK-3, ESTLAT-4; Eesti-Läti IV ühenduse e ülekandeliini rajamine jm. Rajataval taristul võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohase hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.
3.5 Elektri turukorralduse arendamine	Baltikumi ja Soome elektri jaeturgude ühtlustamine läbi ühtse õigusruumi loomise, liitumine Euroopa reserve turgude platvormidega (MARI ja Picasso)	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (jaeturgude ühtlustamise vajadus ja sellega seonduvad analüüsid ning õigusruumi loome; liitumine Mandri-Euroopa sünkroonalaga jm), millel puudub otsene seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid muutusi looduskeskkonnas. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
3.6 Kütusevabade energiaallikate osakaalu suurendamisega seotud tegevused	Menetlusprotsesside kiirendamine, asukohtade kavandamine, vähempakkumised kuni 2025, avaliku sektori üleminek taastuvenergia suuremale kasutamisele, taastuvenergia projektide jooksev progressi kaardistamine ning järelhindamine.	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (menetlusprotsesside kiirendamine, toetused, koostöö jm), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus suunab aga ka konkreetseid tegevusi nagu maismaa- ja meretuuleparkide ning kaasneva elektrivõrgu rajamine. Rajataval taristul võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohases hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.

Tegevus (poliitikainstrument)	Tegevuse lühikirjeldus	Mõju prognoosimine	Natura eelhindamise tulemus
		Päikeseenergia osas keskendub ENMAK hoonete potentsiaali kasutamisele, mis ei ole seotud Natura 2000 võrgustiku kaitse-eesmärkide mõjutamisega ning ei vaja täpsemat käsitlust Natura asjakohases hindamises.	
3.7 Taastuvelektri tootmise ja kasutusega seotud riskide maandamine	Elektri müügilepingute sõlmimine, elektritariifide erisused, hüvitused, garantiid, päritolutunnistused, koosluste ja taastuvelektri kombineeritud lahendused jms	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (õiguslik raamistik, hüvitised, garantiid jm), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid muutusi looduskeskkonnas. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
3.8 Kogukonnaenergeetika käivitamisele kaasa aitamine	Kogukonnaenergeetika platvormil erinevate osapoolte tegevuste täpsustamine	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (turuosaliste rollide täpsustamine (sh riigi sekkumised), vajaliku reeglistiku (sh KOV-ga) ja juhendite loomine, aruandluse ja seire korraldamine), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid muutusi looduskeskkonnas. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
4. GAASIVARUSTUSE TAGAMINE			
4.1 Gaasi turukorralduse arendus	Ühtne Soome-Balti hulgituru ja tariifitsooni laienduse edasiarendus ja jaeturgude ühtlustamine läbi ühtse õigusruumi ning gaasisüsteemi järkjärguline dekarboniseerimine.	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (gaasiturgude ühtsesse tariifitsooni haaramine, et tagada parem hind; bilansitsooni laiendamine), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid muutusi looduskeskkonnas. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.

Tegevus (poliitikainstrument)	Tegevuse lühikirjeldus	Mõju prognoosimine	Natura eelhindamise tulemus
4.2 Gaasiinfrastruktuuri ja riikliku gaasivaru olemasolu tagamine	Kodumaine taastuvgaaside tootmine ja gaasivõrku sisestamine, LNG terminalide piisavus regioonis ja ujuvterminalide vastuvõtuvõimekuse tagamine Eestis, tarnete tagamine tarbimisvajaduse katmiseks, vajadusel infrastruktuuri arendamine, gaasi strateegilise varu olemasolu, hübriidohtudega toimetulek.	Tegevus suunab mh gaasivarustuse ja varu tagamisega seotud taristu arendamist. Taristu arendamisel võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohases hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.
4.3 Taastuvgaaside turule tuleku soodustamine	Gaasivõrgu dekarboniseerimine, sisend metaani heite tegevuskavasse, toetus, hinnapoliitika, regulatsioon, biometaan kvaliteedi standard, vesiniku teekaart ja tegevuskava, õigusruumi kujundamine, käimasolevate pilootide tulemuste alusel edasiste tegevuste kavandamine.	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (hinnapoliitika, regulatsioonid, toetused, standardid jm), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus suunab kaudselt ka konkreetseid tegevusi nagu gaasivõrgu dekarboniseerimisega seotud gaasiinfrastruktuuri arendamine; vesinikutootmise käivitamine. Rajataval taristul võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohases hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.
5. KÜTTE JA -JAHUTUSE TAGAMINE			
5.1 Kaugkütte taristu arendamine toetamiseks üleminekut süsinikneutraalsusele	Elektrist toodetud soojuse võrku müümise võimalus, tiheasustuses kaugkütte eelisarendamine, nutikad arvestid andmete kasutuseks võtmine keskses andmebaasis	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (päritolutunnistuste süsteem, toetused, motiveerivad meetmed, madalatemperatuurilise kaugkütte kasutuselevõtt jm), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Taristuobjektide arendamisel võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohases hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.
5.2 Kaugküttes keskkonna- ja heitsoojuse kasutusele võtt	Reservkütuse kohustus, soojuspumpade kasutus kaugküttes, turukorraldus ja pilootprojektid heitsoojuse kasutuseks, heitsoojuse kasutusele võtu nõuete täpsustamine palju energiat vajavatele	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi, millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid muutusi looduskeskkonnas. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on

Tegevus (poliitikainstrument)	Tegevuse lühikirjeldus	Mõju prognoosimine	Natura eelhindamise tulemus
	info- ja kommunikatsioonisüsteemi lahendustele.		välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
5.3 Katlamajade (sh koostootmisjaamade) ning kaugküttevõrkude energiatõhususe suurendamine (s.h üleminek madaltemperatuurilisele soojuskandjale)	Moderniseerimine, sh pilootprojektide käivitamine, kütuseelementide jm kasutuselevõtt.	Kavandatakse tegevusi küttevõrkude energiatõhususe suurendamiseks; renoveerimist; soojustorustike ehitamist jm. Kaugküte on seotud valdavalt tiheasustusealadega ja enamasti ei neil piirkondadel puudub ruumiline seos Natura 2000 võrgustikuga. Küttetaristu renoveerimine ja/või rajamise puhul ei saa Natura alade mõjualasse jäämist välistada juhul, kui tegevus toimub Natura alal või selle vahetus läheduses. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohases hindamises.	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura asjakohase hindamisega.
5.4 Fossiilkütuste asendamine taastuenergiaga	Regulatsioonide ja maksude täiendamine, kliimaseadus täpsustab fossiilkütustest väljumise tähtsust. Maagaasil täna aktsiis sõltub aktsiisimäärade jm maksumuudatustest.	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (nt seadusloome, aktsiisi- ja maksumäärad jm), millel puudub seos Natura 2000 võrgustiku alade ja nende kaitse-eesmärkidega. Tegevus ei too kaasa arendusi ega suuna alamtegevusi, mis tekitaksid võimalikke ebasoodsaid muutusi looduskeskkonnale ja sellega seoses ka Natura aladele.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
5.5 Soojussalvestite rajamine	Regulatsiooni täiendamine, vajadusel toetuse kavandamine.	Kavandatakse regulatiivseid ja korralduslikke tegevusi (nt toetused jm), millel puudub seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Soojussalvestite rajamine on seotud valdavalt tiheasustusaladega ja puudub ruumiline seos Natura 2000 võrgustikuga. Natura 2000 võrgustiku alade ja kaitse-eesmärkidega tegevusel seos puudub.	Ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.
5.6 Kaugjahutuse arendamine	Jahutus büroohonetes, väiksema CO2 jalajäljega jahutusainete kasutuselevõtt, jahutuse integreerimine	Kavandatavatel regulatiivsetel ja korralduslikel tegevustel (nt arengukavadesse jahutuse integreerimine jm) puudub otsene seos looduskeskkonna, sh Natura 2000 võrgustikuga. Tegevus suunab aga	Mõju ei ole välistatud, jätkata Natura

Tegevus (poliitikainstrument)	Tegevuse lühikirjeldus	Mõju prognoosimine	Natura eelhindamise tulemus
	soojusmajanduse arengukavadesse, pilootprojektid.	ka konkreetsete kaugjahutustorustike kavandamist linnades, mis baseeruvad jõgede/merevee kasutamisel. Rajataval taristul ja looduslike veekogude vee kasutamisel võib olla seos konkreetsete Natura alade või nende kaitse-eesmärkidega. Vajalik detailsem käsitus Natura asjakohases hindamises.	asjakohase hindamisega.

1.1.4. Natura eelhindamise tulemus ja järeldused

Natura eelhindamise tulemusel jõutakse järeldusele, et ENMAK 2035 rakendamisel on välistatud ebasoodsa mõju tekkimine arengukavas kavandatud paljude regulatiivsete ja korralduslike tegevuste (poliitikainstrumentide) puhul. Need poliitikainstrumendid ei kavanda ega suuna alamtegevusi, mis võiksid kaasa tuua muutusi looduskeskkonnas, sh Natura aladel või nende mõjualas. Täpsemalt, 17-st arengukavas kavandatud tegevusest 8 puhul (vt Tabel 1-1 tegevused, mis ei ole värviliselt markeeritud) on ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele välistatud ning asjakohase hindamise läbiviimine ei ole vajalik.

Natura eelhindamise tulemusel jõutakse järeldusele, et ENMAK 2035 rakendamisel ei saa välistada ebasoodsa mõju tekkimist Natura 2000 võrgustikule arengukavas kavandatud 9 tegevuse e poliitikainstrumendi puhul. Täpsemalt, need tegevused suunavad järgmistes etappides planeeringute ja projektidega tegevusi (erineva energiataristu rajamine), mille puhul ei saa välistada ebasoodsa mõju tekkimist ja jätkata tuleb Natura asjakohase ehk täishindamisega, mis viiakse vastavalt strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmele läbi järgnevalt.

1.2. Natura asjakohane hindamine

1.2.1. Mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku terviklikkusele ja kaitse-eesmärkide saavutamisele ning leevendavate meetmete kavandamine

ENMAK 2035 on kõrgeim valdkondlik arengukava, mis ei oma ruumilist väljundit, vaid dokument suunab energiamajanduse arenguvisionoone, eesmärke ja tegevusi kõige üldisemal tasemel. Sellest täpsusastmest lähtub ka Natura hindamine ja seetõttu ei ole antud hinnanguid konkreetsete Natura alade kohta ega kaardistada tundlikke alasid vms, vaid kaardistatud on riskid konkreetsete ENMAKis suunatud tegevuste mõjude tekke osas.

Lähtudes eelhindamise tulemustest on asjakohases hindamises käsitlemist vajavad erinevad energiataristu osad (elektri tootmise, salvestamise, transportimisega seotud taristu; gaasi-, kaugkütte- ja jahutustaristu jm), mille kavandamist ENMAK kaudselt läbi järgmiste etappide (planeeringud ja projektid) suunab. Nende tegevuste osas on välja toodud võimalikud riskid ja konfliktid ning antud soovitusel, mida arvesse võtta järgmistes arendustegevuste etappides, et vältida või minimeerida võimaliku mõju teket Natura 2000 võrgustikule. Natura asjakohane hindamine on läbi viidud järgnevas tabelis.

Tabel 1-2 ENMAK 2035 mõjude hindamine Natura 2000 võrgustikule⁶

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järeldus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
3. ELEKTRIVARUSTUSE TAGAMINE			
3.2 Elektrienergia salvestuse turule tuleku soodustamine	Tegevus suunab mh konkreetsete arenduste elluviimist, nt salvestusseadmete rajamist.	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimaneutraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides: kavandatavate salvestusseadmete rajamise, nt pumphüdroelektrijaamade (PHEJ), aga ka akuparkide, mahtsoojussalvestid jm seotud planeeringute/projektide raames. Kavandatavale Paldiski PHEJ-le on hoonetusloa keskkonnamõju hindamine (KMH) läbi viidud ja lähedal asuvatele Natura 2000 võrgustiku aladele (Pakri linnu- ja loodusala) mõju ei tuvastatud.⁸</p> <p>Salvestusseadmete mõju on eeldatavalt enamasti lokaalne ja piirdub seadmete asukohaga või vahetu lähedusega.</p> <p>Peamised riskid ja leevendamise meetmed:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku (mõju)alasisid. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. - Häirimine (müra, vibratsioon jm) ja sellega seotud liikide peletamine ning asustustiheduse ning levila mõjutamine. Mõjusid saab vältida ja minimeerida kavandades seadmed asukohtadesse, kus häiriva mõju aspektid ei ulatu Natura 2000 aladeni või ei ohusta sidususteid alade vahel. Vajadusel saab lisaks rakendada häirimist vähendavaid meetmeid nagu ehitustööde ajastamine väljapoole tundlikku perioodi (nt lindude pesitsusperiood, kalade kudeaeg), müra vähendavad ehitustehnilised lahendused jm. - Veeressursi kasutus, veerežiimi ja kvaliteedi (hapniku- ja heljumisisaldus jm) muutused PHEJ-de puhul, kui kasutakse vett Natura aladega seotud veekogudes või alade lähedal. Võimalik ära hoida planeerimisel Natura aladest ja nende mõjualast välja. Võimalik kasutada lisaks 	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmumise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (salvestusseadmed nagu PHEJ; akupargid vm) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.</p>

⁶ Numeratsioon tabelis vastab ENMAK 2035 aruande numeratsioonile

⁷ Tabelis on toodud Natura asjakohase hindamise kontekstis asjakohaste tegevuste kirjeldused ENMAK 2035 aruandest (siin tabelis ei kajastu ENMAK 2035 tegevused, mille puhul Natura eelhindamine mõju välistas)

⁸ Paldiski pumphüdroakumulatsioonijaama hoonetusloa keskkonnamõju hindamine (KMH). Skepast&Puhkim, 2018

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
		<p>tehnilisi meetmeid projekti koostamisel (nt kasutatud vee veekogusse tagasi suunamisel vee aereerimine jms).</p> <p>Salvestusseadmete vajadus ei ole massiline ning võimalike seadmete tüübid (nt akupargid, PHEJ-d) ning sellest tulenevalt on ka mõjud erinevad ning asukohapõhised ja tuleb täpsustada edasistes etappides. Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehnilike objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks mõju vältimise meetmeks seadmete asukohavalik. Salvestusseadmed kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku või ka võrgustiku aladega funktsionaalselt seotud alasid ning valida asukohad, kus seadmete rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p>	
3.3 Elektrisüsteemi toimimiseks vajalike juhitavate võimsuste olemasolu tagamine	Tegevus suunab mh varustuskindluse normi tagamist läbi konkreetsete arenduste: tipukoormuste katmist läbi gaasi/vesiniku elektrijaamade rajamise; salvestusvõimsuste kasvatamist nt läbi PHEJ-de, akuparkide või tuumajaama rajamise.	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimaneutraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides: kavandatavate elektrijaamade rajamise planeeringute/projektide raames. Kavandatavale Paldiski PHEJ-le on hoonestusloa keskkonnamõju hindamine (KMH) läbi viidud ja lähedal asuvatele Natura 2000 võrgustiku aladele (Pakri linnu- ja loodusala) mõju ei tuvastatud.⁹ Eestis tegeletakse tuumajaama rajamise eeltöödega, nt on mh keskkonnakaitseliste kriteeriumite alusel läbi viidud esialgne potentsiaalselt sobivate piirkondade uuring, kus nt olid välistavateks kriteeriumiteks Natura 2000 aladel olevad elupaigatüübid ja kaitsealused liigid.¹⁰</p> <p>Elektrijaamade või salvestusseadmete mõju on eeldatavalt enamasti lokaalne ja piirdub seadmete asukohaga või vahetu lähedusega.</p> <p>Peamised riskid ja leevendamise meetmed:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku (mõju)alasisid. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. - Häirimine (müra, vibratsioon jm) ja sellega seotud liikide peletamine ning asustustiheduse ning levila mõjutamine. Mõjusid saab vältida ja minimeerida kavandades seadmed 	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmumise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (gaasi/vesiniku elektrijaamad; salvestusseadmed nagu PHEJ; akupargid vm) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.</p>

⁹ Paldiski pumphüdroakumulatsioonijaama hoonestusloa keskkonnamõju hindamine (KMH). Skepast&Puhkim, 2018

¹⁰ <https://kliimaministerium.ee/elurikkus-keskkonnakaitsese/kiirgus/tuumaenergia-tooruhm>

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järgeldus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
		<p>asukohtadesse, kus häiriva mõju aspektid ei ulatu Natura 2000 aladeni või ei ohusta sidususteid alade vahel. Vajadusel saab lisaks rakendada häirimist vähendavaid meetmeid nagu ehitustööde ajastamine väljapoole tundlikku perioodi (nt lindude pesitsusperiood, kalade kudeaeg), müra vähendavad ehitustehnilised lahendused jm.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veeressursi kasutus, veerežiimi ja kvaliteedi (hapniku- ja heljumisisaldus jm) muutused PHEJ-de puhul, kui kasutakse vett Natura aladega seotud veekogudes või alade lähedal. Võimalik ära hoida planeerimisel Natura aladest ja nende mõjualast välja. Võimalik kasutada lisaks tehnilisi meetmeid projekti koostamisel (nt kasutatud vee veekogusse tagasi suunamisel vee aereerimine). Hüdroelektrijaamade rajamist looduslikele jõgedele, mis võiksid muuta veerežiimi ja kalade rändevõimalusi (sh Natura jõgedel) ENMAK 2035 ei kavanda. Tuumajaama puhul jahutusvee tarve ja soojuse eraldumine tuumareaktori jahutamisel. Erilist tähelepanu on vaja pöörata jahutusvee keemilistele ja füüsilistele omadustele ning suubla vee-elustikule, s.h Natura võrgustiku kaitse-eesmärkidele. Konkreetsed meetmed töötatakse välja projekti raames. - Heited õhku. Nt tuumajaama puhul radioaktiivsed ja mitteradioaktiivsed õhu-heited. Konkreetsed meetmed töötatakse välja projekti raames. <p>Juhitavate võimsustega elektrijaamade vajadus ei ole massiline ning võimalike seadmete tüübid ning sellest tulenevalt on ka mõjud erinevad ning asukohapõhised ja tuleb täpsustada edasistes etappides. Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehnilike objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks seadmete asukohavalik. Juhitavad elektritootmised kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustikku või ka võrgustiku aladega funktsionaalselt seotud alasid ning valida asukohad, kus seadmete rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p>	
3.4 Ülekande- ja jaotusvõrgu taristu arendamine	Tegevus suunab mh konkreetsete taristuobjektide kavandamist: Nt täiendavad merevõrgu	ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimanetraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides: kavandatavate salvestusseadmete rajamise, nt merekaablite (ESTLINK3, ESTLAT-4) ja maismaa elektriliinide (kolmas Eesti-Läti 330 kV õhuliin Tallinna ja Riia vahel) jm seotud planeeringute/projektide raames.	ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub. Võimaliku ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust ENMAKi suunatavate

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
	välisühendused ESTLINK3, ESTLAT-4; Eesti-Läti IV ühenduse e ülekandeliini rajamine jm.	<p>Kaablite mõju on lokaalne ja piirdub kaabli asukohaga või vahetu lähedusega ning on peamine ehitusaegselt. Õhuliinide mõjuala võib olla suurem seoses mõjuga linnustikule ja nahkhiirtele.</p> <p>Peamised riskid ja leevendamise meetmed:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide (kaablid, õhuliinid) tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid, Natura aladele vaid siis, kui ei ole konflikti kaitse-eesmärkidega. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. - Elupaikade killustamine, mida eeskätt elektri õhuliinid lindudele võivad tekitada, kui need paigaldatakse olulistele lennuteedele (nt toitumisala ja pesa vahele). - Häirimine (müra, vibratsioon jm) ja sellega seotud liikide peletamine ning asustustiheduse ning levila mõjutamine. Häiriva mõju aspektid on peamised ehitusaegselt ja vajadusel saab rakendada häirimist vähendavaid meetmeid nagu ehitustööde ajastamine väljapoole tundlikku perioodi (nt lindude pesitsusperiood või rändeaeg) jm. - Õhuliinide puhul mõjud lindudele ning võimalik, et ka nahkhiirtele (kokkupõrked, hukkumine). Oluline on mitte kavandada õhuliine Natura alade kaitse-eesmärkideks olevate linnuliikide rände- ja sidususkoridoridele või muudele regulaarsetele lennuteedele (nt pesa ja toitumisala vahel). Vajadusel leevendada nt liinide märgistamisega, asendada maakaabelliiniga vm. Teadaolevalt on lindude kokkupõrgete negatiivne mõju ilmnenud Väikese väina tammil asuval kõrgepingeliinil (asub Väinamere linnualal) ning kavandamisel on selle asendamine merekaabliga (eeldatavalt 2024 sügiseks), et mõjusid lindudele ära hoida. - Vee kvaliteedi (heljumisisaldus jm) mõjutamine merekaablite rajamise puhul, mis mõjutab elupaiku ja tingimusi vee-elustiku jaoks. Tegemist on siiski lühiajalise ehitusaegse mõjuga, mida saab vajadusel leevendada asukohavalikuga (kavandatakse eemale tundlikest Natura väärtustest) või ehitustööde ajastamisega (väljapoole kalade kudeaega) jne. Konkreetsete meetmed töötatakse vajadusel välja projekti raames. <p>Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärgi toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks elektritaristu asukohavalik. Taristu kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku või Natura aladele vaid sellisel juhul kui on kindlaks tehtud konflikti puudumine kaitse-</p>	alamtegevuste (elektrikaablid ja õhuliinid) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järgeldus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
		<p>eesmärkidega. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p> <p>Juhul kui mitmed energia ülekande taristu objektid (eeskätt elektri õhuliinid) kavandatakse ühte piirkonda (nt elektri õhuliinid lindude regulaarsetele lennuteedele linnuala ümber) ei saa teoreetiliselt välistada kumulatiivsete mõjude teket. Need selgitatakse edasistes etappides konkreetsete projektide puhul ning vajadusel leevendatakse.</p> <p>Elektri ülekandetaristu planeerimise ja projektide puhul Natura mõjude hindamisel on abistavaks materjaliks Euroopa Komisjoni juhendmaterjalid, mh „<i>Guidance on Energy Transmission Infrastructure and EU nature legislation</i>“¹¹.</p>	
3.6 Kütusevabade energiaallikate osakaalu suurendamisega seotud tegevused	Tegevus suunab mh konkreetseid tegevusi nagu maismaa- ja meretuuleparkide ning kaasneva elektrivõrgu rajamine, samuti päikese-elektrijaamad	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimanetraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides: mere- ja maismaatuuleparkide; päikesejaamade ning kaasneva taristu planeeringud ja projektid. Koostatud on Eesti mereala planeering¹², mis ühe valdkonnana käsitles ka tuuleenergeetikat ja planeeris tuuleenergeetika kavandamiseks sobilikud merealad. Viimased kujunesid arvestades mh erinevaid elustikurühmi ja kaitstava looduse väärtusi, sealjuures ka Natura 2000 võrgustiku alasid ja nende kaitse-eesmärke (tuuleenergeetika aladele viidi läbi Natura hindamine). Maismaa osas puudub taoline üleriigiline tuuleenergeetika kavandamise visioon ja kava. Tuuleparkide arendamine käib peamiselt läbi eri- ja üldplaneeringute, kus Natura aladele neid ei kavandata. Arvestades, et tuulikud on väga massiivsed ja liikuva tehnikaga objektid, siis tuleb ka väljapoole Natura alasid kavandatavate tuuleparkide puhul arvestada võimalike mõjudega Natura alade kaitse-eesmärkidele.</p> <p>Päikese-elektrijaamade puhul on mõju lokaalsem ja piirdub pargi asukohaga või vahetu lähedusega.</p> <p>Peamised riskid ja leevendamise meetmed:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide (tuulikud, päikesejaamad) tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid, mida senise praktika kohaselt tuuleparkide planeerimisel ka järgitakse. Natura aladele on võimalik rajada päikesejaamu, 	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmumise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (tuulepargid, päikesejaamad ja kaasneva taristu) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.</p>

¹¹ [Guidance on Energy Transmission Infrastructure and EU nature legislation](#). European Commission, 2018

¹² [Eesti mereala planeering](#), 2021

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
		<p>elektriline ja -kaableid vaid siis, kui ei ole konflikti kaitse-eesmärkidega. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elupaikade killustamine, mida eeskätt tuulepargid/elektri õhuliinid lindudele võivad tekitada, kui need paigaldatakse olulistele lennuteedele (nt tuulikud linnuliikide toitumisala ja pesa vahele). - Häirimine (müra, vibratsioon jm) ja sellega seotud liikide peletamine ning asustustiheduse ning levila mõjutamine. Häiriva mõju aspektid on peamised ehitusaegselt ja vajadusel saab rakendada häirimist vähendavaid meetmeid nagu ehitustööde ajastamine väljapoole tundlikku perioodi (nt lindude pesitsusperiood või rändeage) jm. - Tuulikute/elektri õhuliinide puhul on võimalik lindude (ja nahkhiirte) hukkumine ja vigastused. Oluline on mitte kavandada tuulikuid/õhuliine Natura alade kaitse-eesmärkideks olevate linnuliikide rände- ja sidususkoridoridele või muudele regulaarsetele lennuteedele (nt pesa ja toitumisala vahel). Vajadusel leevendada nt liinide märgistamisega, asendada maakaabelliiniga vm. <p>Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks tuuleparkide/päiksejaamade ja kaasneva taristu asukohavalik. Objektid kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku või Natura aladele vaid sellisel juhul kui on kindlaks tehtud konflikti puudumine kaitse-eesmärkidega. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p> <p>Juhul kui mitmed suured tuuleenergeetika projektid (eeskätt oluline maismaatuuleparkide planeerimisel, kuna merealal on kumulatiivsust arvestatud juba mereala planeeringu raames) kavandatakse ühte piirkonda ei saa teoreetiliselt välistada kumulatiivsete mõjude teket. Need selgitatakse edasistes etappides (eriplaneering, üldplaneering) vajadusel leevendatakse, s.t valitakse asukohad ja mahud, mille puhul kumulatiivne mõju ei osutu oluliseks.</p> <p>Tuuleenergeetika planeerimise ja projektide puhul Natura mõjude hindamisel on abistavaks materjaliks Euroopa Komisjoni juhendmaterjalid, mh „<i>Guidance document on wind energy developments and EU nature legislation</i>“¹³.</p>	

¹³ [European Commission, Directorate-General for Environment, Guidance document on wind energy developments and EU nature legislation](#). Publications Office of the European Union, 2020

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
4. GAASIVARUSTUSE TAGAMINE			
4.2 Gaasiinfrastruktuuri ja riikliku gaasivarude olemasolu tagamine	Tegevus suunab mh gaasivarustuse ja varu tagamisega seotud taristu arendamist.	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimaneutraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides e konkreetsete taristuprojektide raames. Gaasitaristu mõju on eeldatavalt enamasti lokaalne ja piirdub selle asukohaga või vahetu lähedusega.</p> <p>Peamised riskid ja leevendamise meetmed:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid või ka Natura alade piires selliselt, et elupaigad ja liikide elupaigad ei saaks kahjustada. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. <p>Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks seadmete asukohavalik. Gaasitaristu kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid ning valida asukohad, kus seadmete rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Natura alade piires taristu rajamine on võimalik, kui ebasoodsad mõjud konkreetse ala kaitse-eesmärkidele välistatakse. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p>	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (gaasitaristu) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.</p>
4.3 Taastuvgaaside turule tuleku soodustamine	Tegevus suunab kaudselt ka konkreetseid tegevusi nagu gaasivõrgu dekarboniseerimise ga seotud gaasiinfrastruktuuri arendamine; vesinikutootmise käivitamine.	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimaneutraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides e konkreetsete taristuprojektide raames. Taastuvgaasi tootmise ja taristu rajamise mõju on eeldatavalt enamasti lokaalne ja piirdub selle asukohaga või vahetu lähedusega ning eeldatavasti ei ole neil seoseid Natura aladega.</p> <p>Peamised riskid ja leevendamise meetmed:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid või ka Natura alade piires selliselt, et elupaigad ja liikide elupaigad ei saaks kahjustada. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. 	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (taastuvgaasi tootmine ja taristu rajamine) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi</p>

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
		Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks seadmete asukohavalik. Taastuvgaaside tootmine ja taristu kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid ning valida asukohad, kus seadmete rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Natura alade piires rajamine on võimalik, kui ebasoodsad mõjud konkreetse ala kaitse-eesmärkidele välistatakse. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.	asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.
5. KÜTTE JA -JAHUTUSE TAGAMINE			
5.1 Kaugkütte taristu arendamine toetamiseks üleminekut süsinik-neutraalsusele	Tegevus suunab mh kaugkütte taristuobjektide arendamist.	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimaneutraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides e konkreetsete taristuprojektide raames. Kaugkütte arendamise (kaugküttetorustike renoveerimine/rajamine jm) mõju on lokaalne ja piirdub selle asukohaga või vahetu lähedusega. Kuna kaugküte on valdavalt seotud tiheasustusaladega, kus enamasti Natura võrgustiku alad puuduvad, siis puudub ka mõju. Üksikutel juhtudel on aga Natura alasid ka tiheasustusaladel võimaliku kaugkütte arenduse piirkonnas, mis tõttu tuleb arvestada võimalike riskidega ja vajadusel mõju leevendada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid või ka Natura alade piires selliselt, et elupaigad ja liikide elupaigad ei saaks kahjustada. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. <p>Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks taristuobjektide (nt kaugküttetorustiku) asukohavalik. Taristu kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku ning valida asukohad, kus taristu rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Natura alade piires taristu rajamine on võimalik, kui ebasoodsad mõjud konkreetse Natura ala kaitse-eesmärkidele välistatakse. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p>	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (kaugküttetorustiku rajamine/renoveerimine) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.</p>
5.3 Katlamajade (sh koos-tootmisjaamade) ning	Tegevus suunab mh kaugküttetaristu	ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimaneutraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides e konkreetsete taristuprojektide raames. Kaugkütte arendamise (katlamajade, kaugküttetaristu renoveerimine/	ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
kaugküttevõrkude energiatõhususe suurendamine (s.h üleminek madalatemperatuurilisele soojuskandjale)	renoveerimist ja/või rajamist.	<p>rajamine jm) mõju on lokaalne ja piirdub selle asukohaga või vahetu lähedusega. Kuna kaugküte on valdavalt seotud tiheasustusaladega, kus enamasti Natura võrgustiku alad puuduvad, siis puudub ka mõju. Üksikudel juhtudel on aga Natura alasid ka tiheasustusaladel võimaliku kaugküte arenduse piirkonnas, mis tõttu tuleb arvestada võimalike riskidega ja vajadusel mõju leevendada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid või ka Natura alade piires selliselt, et elupaigad ja liikide elupaigad ei saaks kahjustada. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. <p>Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehilike objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks taristuobjektide (nt katlamajade, kaugküttetorustiku) asukohavalik. Taristu kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku ning valida asukohad, kus taristu rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Natura alade piires taristu rajamine on võimalik, kui ebasoodsad mõjud konkreetse Natura ala kaitse-eesmärkidele välistatakse. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p>	Võimaliku ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (kaugküttetorustiku rajamine/renoveerimine) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.
5.6 Kaugjahutuse arendamine	Tegevus suunab mh konkreetsete kaugjahutustorustike kavandamist linnades, mis baseeruvad jõgede/merevee kasutamisel.	<p>ENMAK 2035 rakendamisel otsene mõju puudub, läbi energiasäästu, - tõhususe ja kliimanetraalsuse eesmärkide poole liikumise on tegemist kaudse positiivse mõjuga. Konkreetsete ENMAKi suunatavate alamtegevuste osas on võimalik mõju täpsustada ja leevendada järgmistes etappides e konkreetsete taristuprojektide raames. Kaugjahutuse arendamise (kaugjahutustorustik jm) mõju on lokaalne ja piirdub selle asukohaga või vahetu lähedusega. Lisaks on võimalikud mõjud läbi looduslike veekogude veekasutuse juhul kui need kuuluvad Natura 2000 võrgustikku. Kuna kaugjahutus on valdavalt seotud tiheasustusaladega, kus enamasti Natura võrgustiku alad puuduvad, siis puudub eeldatavalt enamasti ka mõju. Üksikudel juhtudel on aga Natura alasid ka tiheasustusaladel võimaliku kaugjahutuse arenduse piirkonnas, mis tõttu tuleb arvestada võimalike riskidega ja vajadusel mõju leevendada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otsesed füüsilised mõjud (elupaigatüüpide või liikide elupaikade kadu või kahjustamine) rajatavate objektide tõttu. Võimalik ära hoida objektide (jahutustorustik) kavandamisega väljapoole Natura 2000 võrgustiku alasid või ka Natura alade piires selliselt, et elupaigad ja liikide elupaigad ei saaks kahjustada. Asukohavalik on peamine ja hästi toimiv mõju vältiv meede. - Veeressursi kasutus ja sellega seotud veetemperatuuri tõus, kui kasutatakse Natura võrgustikku haaratud veekogusid. Veetemperatuuri tõus muudab tingimusi Natura ala 	<p>ENMAK 2035 osas meetmete rakendamise vajadus puudub.</p> <p>Võimaliku ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust ENMAKi suunatavate alamtegevuste (kaugjahutustorustiku rajamine) puhul on võimalik ära hoida või minimeerida järgmistes etappides (planeerimine, projekt) läbi asukohavaliku, keskkonnaaspektide arvestamise ning vajadusel meetmete rakendamisega.</p>

Tegevus (poliitika-instrument)	Tegevuse lühikirjeldus ⁷	Hinnang mõjule ja ettepanekud mõju vältimise/leevendamise osas	Natura asjakohase hindamise järelendus (eeldusel, et rakendatakse meetmeid)
		<p>kaitse-eesmärkide jaoks. Konkreetsed meetmed vee temperatuuri muutuse minimeerimiseks töötatakse vajadusel välja projekti raames.</p> <p>Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide rajamine Natura 2000 aladele ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks taristuobjektide (kaugjahutustorustik) asukohavalik. Taristu kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku ning valida asukohad, kus taristu rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Natura alade piires taristu rajamine on võimalik, kui ebasoodsad mõjud (nt veetemperatuuri muutustest tulenevad) konkreetse Natura ala kaitse-eesmärkidele välistatakse. Vajadusel saab mõjude minimeerimiseks rakendada projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid.</p>	

1.2.2. Natura asjakohase hindamise tulemused

ENMAK 2035 Natura eelhindamine jõudis järeldusele, et arengukava rakendamisel ei saa välistada ebasoodsa mõju tekkimist Natura 2000 võrgustikule arengukavas kavandatud 9 tegevuse ehk täpsemalt nende suunatavate alamtegevuste puhul ja jätkata tuli Natura asjakohase ehk täishindamisega.

Asjakohane hindamine viidi üheksale kavandatavale tegevusele läbi vastavalt strateegilise planeerimisdokumendi täpsusastmele (vt tabel 1.2). Natura asjakohase hindamise läbinud üheksa ENMAKis kavandatud tegevust olid järgmised:

- elektrienergia salvestuse turule tuleku soodustamine (võimalikud järgmistes etappides kavandatavad objektid on nt pumphüdroelektrijaamad (PHEJ), akupargid, mahtsoojussalvestid jm);
- elektrisüsteemi toimimiseks vajalike juhitavate võimsuste olemasolu tagamine (nt gaasi/vesiniku elektrijaamad; PHEJ-d, akupargid, tuumajaam jm);
- ülekande- ja jaotusvõrgu taristu arendamine (nt elektri merekaablid, maismaa õhuliinid jm);
-
- kütusevabade energiaallikate osakaalu suurendamisega seotud tegevused (nt tuulepargid, päikseelektrijaamad jm);
- gaasiinfrastruktuuri ja riikliku gaasivaru olemasolu tagamine (nt gaasitaristu, torustikud jm);
- taastuvgaaside turule tuleku soodustamine (nt gaasitaristu arendamine, vesinikujaamad jm);
- kaugkütte taristu arendamine toetamaks üleminekut süsinik-neutraalsusele (nt kaugküttetorustike renoveerimine/rajamine);
- katlamajade (sh koos-tootmisjaamade) ning kaugküttevõrkude energiatõhususe suurendamine (nt katlamajad, kaugküttetaristu jm);
- kaugjahutuse arendamine (nt kaugjahutustorustik jm).

Natura asjakohane hindamine leidis, et ENMAK 2035 arengukava rakendamisel puudub ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustikule ja selle terviklikkusele ning puudub vajadus Natura võrgustiku kaitsest lähtuvalt muuta kava sisu. Arengukava rakendamine toob kaasa kaudse positiivse mõju läbi energiasäästu, -tõhususe ja kliimanetraalsuse eesmärkide poole liikumise.

ENMAKis kirjeldatud ja Natura asjakohase hindamise läbinud 9 tegevust on aga sellised, mis suunavad alamtegevusi, mille väljundiks on järgmistes etappides konkreetsed energiataristu projektid (erinevad elektri tootmise, salvestamise ja transportimisega seotud taristu; kütte- ja jahutustaristu jne). Nende üheksa alamtegevuse puhul on vajalik mõju täpsustamine järgmistes etappides e kavandatavate taristuobjektide rajamise planeeringute/projektide raames ning vastavalt vajadusele võimalik ka mõjude leevendamine. Meetmed mõju vältimiseks või minimeerimiseks ENMAK 2035 rakendamisel järgmistes etappides on järgmised:

- ENMAK 2035 suunatavate tegevuste rakendajal (energiataristu planeerimisel ja projekteerimisel) tuleb arvestada, et kavandatava tegevuse elluviimine ei tohi Natura 2000 alade kaitse-eesmärke kahjustada. Ebasoodsa mõju ilmnemise tõenäosust on võimalik ära hoida ning vähendada läbi keskkonnaaspektide arvestamise edasistes planeeringutes ja projektides ning vajadusel ette nähtud leevendusmeetmete rakendamisega. Õigusaktidest tulenevalt tuleb arengukava elluviimisel tegevuste rakendajal igakordselt kaaluda tegevuse võimalikku ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja vajadusel algatada keskkonnamõju hindamise menetlus ning viia läbi Natura hindamine vajalikus täpsusastmes.
- Arvestades, et igasugune energiataristu kui tehislise objektide (elektritootmise ja salvestamise objektid nagu tuulepargid, PHEJ-d, akupargid; elektri transpordi taristu nagu ülekandeliinid ja -kaablid; kaugkütte- ja jahutusseedmed jne) rajamine Natura 2000 aladele

ja nende mõjualasse ei ole loodus- ega linnudirektiivi eesmärke toetav, siis on peamiseks võimaliku mõju vältimise meetmeks taristuobjektide asukohavalik. Energiataristu objektid kavandada eelistatult väljapoole Natura 2000 võrgustiku või ka võrgustiku aladega funktsionaalselt seotud alasid ning valida asukohad, kus seadmete rajamise ja kasutamisega seotud mõjualad ei ulatu Natura 2000 võrgustiku aladeni. Asukohavalik on esmane ja peamine meede ebasoodsa mõju vältimiseks Natura 2000 võrgustikule. Seda nii otseste füüsiliste mõjude (nt elupaikade kadu ja kahjustamine) minimeerimiseks ka muude mõjude nagu häirimine, elupaikade killustamine, heitmete jm mõjude leevendamiseks.

- Energiataristu rajamise mõjude minimeerimiseks saab vajadusel rakendada lisaks projektipõhiseid ehitustehnilisi jm meetmeid (nt ajastada ehitustegevusi väljapoole tundlikku perioodi mõjualas olevatele liikidele; tehnoloogia valikul eelistada konkreetsesse asukohta sobivaid lahendusi (nt Natura linnualadel eelistada maakaablit õhuliinile jne)).
- Energiataristu objektide planeerimisel ja projekteerimisel ning järgmistes etappides mõju täpsustamisel Natura hindamiste protsessides arvestada parima teadmise ja kehtivate juhenddokumentidega^{14,15,16,17} jne.

Toodud meetmete rakendamine tagab kõikide Natura võrgustiku alade terviklikkuse säilimise ning seega puudub ENMAK 2035 arengukava rakendamisel ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku aladele ja nende kaitse-eesmärkidele ning terviklikkusele.

Käesoleva Natura hindamise järeldus koos meetmetega tuleb integreerida energiamajanduse arengukava 2035 dokumenti.

---

¹⁴ [Guidance on Energy Transmission Infrastructure and EU nature legislation](#). European Commission, 2018

¹⁵ [European Commission, Directorate-General for Environment, Guidance document on wind energy developments and EU nature legislation](#). Publications Office of the European Union, 2020.

¹⁶ Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta. Brüssel, 28.9.2021

¹⁷ Kutsar, R.; Eschbaum, K. ja Aunapuu, A. 2019. [Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusedirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis](#). Tellija: Keskkonnaamet.